MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajajärjestön äänenkannattaja – Perustettu 1916

Päätoimittaja
Lauri Kontro

Toimituspäälliköt
Jussi Martikainen
Tiina Taipale

Kultaisella kädenpuristuksella ennenaikaiselle eläkkeelle jäävät johtajat vaativat muita olemaan töissä rollaattori-ikään saakka. **HELGE MURTOVAARA KALEVASSA**

ETL kiemurtelee selvässä asiassa

Lähes puolet suomalaisista on sitä mieltä, että elintarvikepakkausten merkinnät ovat puutteellisia. TNS Gallupin Helsingin Sanomien pyynnöstä tekemästä tutkimuksesta selviää lisäksi, että alle kymmenen prosenttia luottaa täysin nykyisiin pakkausmerkintöihin.

Yli 80 prosenttia tutkimukseen osallistuneista on ehdottomasti sitä mieltä, että raaka-aineiden alkuperämaan merkitsemisen valmisruokiin pitäisi olla pakollista.

Kuluttajien kiinnostus siihen, mitä he syövät, ei miellytä kaikkia. Tämä on käynyt ilmi EU:n valmistellessa uusia säädöksiä valmisruokien sisältämän lihan alkuperämerkinnöistä.

Valmistelu on nyt loppusuoralla, ja uusien merkintävaatimusten pitäisi tulla voimaan vuoden 2014 lopulla.

Varsinainen taisto käytiin jo vuonna 2011, jolloin näytti, että tuotetiedoista vaadittaisiin jatkossa hyvin tarkkoja merkintöjä. Euroopan elintarviketeollisuus sai lobbauksellaan näitä vaatimuksia lievennettyä.

Pari viikkoa sitten europarlamentaarikko Satu Hassi (vihr.) kertoi tässä lehdessä (MT18.2.), kuinka myös Suomen ruokateollisuuden edustajat reissasivat Brysselissä vastustamassa tiukempia alkuperämerkintöjä. Kun nykyiset merkinnät ovat nyt toistuvasti pettäneet, näyttävät alan edunvalvojan ETL:n selitykset toiminnalleen välttteleviltä ja noloilta.

Maanantain Helsingin Sanomissa (HS 4.3.) ETL:n toimitusjohtaja Heikki Juutinen pitää valmisruokien lihan alkuperän merkitsemispakkoa hyvin ongelmallisena. Juutinen myös kiistää, että teollisuuden lobbaus olisi ratkaisevasti vaikuttanut merkintävaatimusten lieventymiseen. Hänen mukaansa vaaditut muutokset merkintöihin olisivat olleet hankalia ja kalliita.

Teollisuuden näkökulmasta lihaa saa tuotantolinjoille varmasti helpommin ja halvemmalla, jos sen alkuperästä ei tarvitse olla turhan tarkka. Suomeenkin yltänyt hevosenlihakohu osoittaa, että alkuperän lisäksi myös eläinlaji voi kansainvälisillä lihamarkkinoilla hämärtyä.

Jos tieto kiinnostaisi tai sitä vaadittaisiin, ei sen merkitseminen pakkaukseen tuntuisi ylivoimaiselta. Osaavathan ruokayritykset merkitä pakkaukseen viimeisen myyntipäivänkin.

Juutinen toteaa Helsingin Sanomissa, että

Kuluttaja haluavat tietää ruuan raaka-aineen alkuperän.

parhaiden mahdollisten raaka-aineiden hyödyntäminen vaikeutuisi, jos pitäisi sitoutua vaikka vuodeksi yhteen maahan tai valmistajaan.

Kommentti on melkoista kiemurtelua. Reilumpaa olisi ollut sanoa, että halvimpien mahdollisten raaka-aineiden käyttö vaikeutuu – parhaiden mahdollisten alkuperä yleensä kerrotaan vapaaehtoisesti.

Suomalaisen elintarviketeollisuuden nihkeä suhtautuminen raaka-aineiden alkuperämerkintöihin on ihmeellistä. Suomalaiset kuluttajat haluavat kotimaista ruokaa ja kotimaista raaka-ainetta on – ainakin vielä – kohtuullisesti saatavilla.

Kotimaisuus on teollisuudellekin vahva kilpailuvaltti ja keino kilpailla suurten ulkomaisten ketjujen ja kaupan omien merkkien puristuksessa. Teollisuuden kannattaisi hyödyntää tämä tarjolla oleva etu.

Esimerkiksi S-ryhmä ilmoitti viime viikolla, että se pyrkii saamaan alkuperämerkinnät kaikkiin omilla merkeillään myymiinsä ruokiin tämän vuoden aikana. Miksi teollisuus ei pystyisi tekemään samoin myös omille tuotteilleen?

Suomen maatalous joutuu taistelemaan markkinoilla sellaisen halpatuonnin kanssa, jonka alkuperän jopa kotimainen ruokateollisuus mieluiten pitäisi pimennossa.

Ainakin viljelijää ja kuluttajaa ruuan alkuperä tuntuu kiinnostavan.

Kotimaisuus on teollisuudellekin vahva kilpailuvaltti.

Luonto-Liitto syyniin

Valtio tukee luonnonsuojelujärjestöjä miljoonilla euroilla vuosittain. Samalla tavalla kuin harrastusjärjestöjä, tuetaan myös poliittista toimintaa.

Pari vuotta sitten opetusministeriö tarkasti kaikkien poliittisten nuorisojärjestöjen jäsentiedot, koska oli esitetty epäilyjä siitä, että järjestöillä olisi paperijäseniä. Epäilyt osoittautuivat vääriksi. Järjestöjen jäsenmäärissä ei ministeriön mukaan ollut tahallista vääristelyä.

Jostakin syystä tuolloin ei tarkistettu Luonto-Liiton jäsentietoja. Luonto-Liitto on Suomen luonnonsuojeluliiton nuorisojärjestö, mutta järjestössä kuitenkaan nuorilla ei ole sananvaltaa, vaan liittoa pyörittää keski-ikäisten järjestöaktiivien pieni ryhmä.

Luonto-Liitto ei myöskään itse tunnu tietävän, minkä ikäisiä sen jäsenet ovat. Liitto oli itse ilmoittanut ministeriölle, että enemmistö sen jäsenistä on aikuisia, eli yli 29-vuotiaita. Kun asia tuli julki, liitto kiirehti selittämään, että hakemuksessa onkin ollut virhe. Silti liiton pääsihteeri ei ollut virheestä tietoinen.

Luonto-Liitto jakaa kansalaisten mielipiteitä jyrkästi. Järjestö on perustettu luontokasvatusjärjestöksi, mutta se on nykyisin keskittynyt turkistarhauksen mustamaalaamiseen. Liiton itsensä kannalta olisi tärkeää, että se ymmärtäisi kuitenkin vetää selvän rajan laittomiin turkistarhaiskuihin ja tuomitsisi teot.

Avunantaja voi aina edellyttää, että avustettavan paperit ovat kunnossa. Opetusministeriön pitää tehdä liitossa samanlainen tarkastus kuin muissa järjestöissä on tehty. Ei yhdellä järjestöllä voi olla mitään erioikeuksia.

VIERASYLIÖ

Tuottajaosuuskunnat sopeutuvat muutoksiin

Valtaosa elintarvikkeiden ensimmäisen asteen jalostuksesta tehdään viljelijöiden tuottajaosuuskunnissa kaikkialla maailmassa. Kiristyvä kilpailu on pakottanut nämä osuuskunnat kasvattamaan kokoaan ja laajentamaan markkina-alueitaan.

Osuuskunta ymmärretään edelleenkin niin kutsuttujen Rochdalen periaatteiden kautta: mies ja ääni, tasa-arvoinen kohtelu, vapaa liittymisoikeus, rajoitettu pääoman korko sekä ylijäämän jako käytön suhteessa. Tuottajaosuuskunnissa kaikki nämä periaatteet on nyt asetettu kyseenalaisiksi.

Mies ja ääni -periaatteesta on jo monissa osuuskunnissa maailmalla luovuttu. Keskustellaan siitä, miten pieniltä jäseniltä voidaan siirtää päätösvaltaa suurille heidän strategista asemaansa vastaavaksi.

Suurilla tuottajilla on paremmat edellytykset kilpailuttaa tuotteiden ostajia ja he ovat houkuttelevampia raaka-aineen tarjoajia teollisuudelle kuin pienet tuottajat. Jos suuret jäsenet jättävät osuuskunnan, eniten kärsivät pienet jäsenet. Tilojen koon kasvu ja lukumäärän väheneminen kärjistävät tätä kehitystä.

Tasa-arvoinen kohtelu on ollut mies ja ääni -periaatteen ilmentymä. Tasa-arvo on ymmärretty niin, että jokaista jäsentä pitää kohdella samalla tavalla, riippumatta esimerkiksi tuotteiden kuljetuskustannuksista.

Tosiasia kuitenkin on, että suurten ja lähellä jalostuslaitosta olevien tuottajien yksikkökustannukset ovat pienemmät kuin pienten ja kaukana olevien.

Osuuskunnat ovat alkaneet valikoida jäseniään.

Monilla osuuskunnilla on Suomessakin käytäntöjä, joiden perusteella suuret tuottajat saavat tuotteistaan parempaa hintaa kuin pienet.

Osuuskunta ei voi olla monopoli

Osuuskuntien periaatteisiin on kuulunut vapaa liittymisoikeus ja tuotteiden vastaanottovelvollisuus. Tämä periaate on ollut monissa maissa perusteena sille, että kilpailulainsäädäntö on kohdellut osuuskuntia eri tavoin kuin muita yritysmuotoja: Koska osuuskuntaan on vapaa pääsy, se ei voi rajoittaa tarjontaa, eikä siten monopolin määritelmän mukaan voi omata monopolivaltaa.

Osuuskunnat ovat alkaneet valikoida jäseniään. Muun muassa Ruotsissa on esimerkkejä siitä, että vastaanottovelvollisuuden sijasta osuuskunnat myyvät jäsenilleen toimitusoikeuksia.

Osuuskunnan sanotaan olevan jäsenten, ei pääomien yhteenliittymä. Periaate toimi hyvin aikana, jolloin osuuskuntien pääomavaltaisuus oli alhainen. Kasvava pääoman tarve ja osakeyhtiöihin verrattuna pääoman vaikeampi saatavuus on johtanut hankalaan ongelmaan: miten saada pääomia ja samalla pitää osuuskunta osuuskuntana?

Osuuskunnat osakeyhtiöityvät

Osuuskunnat ovat kehitelleet erilaisia osuuskuntien ja osakeyhtiöiden yhdistelmiä helpottamaan pääoman saantia. Esimerkiksi HK-Scanin ja Atrian taustalla olevat osuuskunnat ovat holding-osuuskuntia, jotka omistavat pörssiyhtiöt yhdessä muiden sijoittajien kanssa.

Valta on kuitenkin kahden eri osakesarjan avulla sementoitu tuottajaosuuskunnille.

Tulevaisuus näyttää, kuinka hyvin ja kuinka pitkään jäsenten ja sijoittajien intressit saadaan mahdutetuiksi samaan organisaatioon.

Asia kilpistyy osuuskunnan perimmäiseen kysymykseen: kuinka paljon osuuskunnan ylijäämästä palautetaan käytön suhteessa jäsenille, ja kuinka paljon maksetaan korkoa sijoitetulle pääomalle?

Toisin sanoen, jos jäsenille maksetaan liian huonoa hintaa, ei ole jäseniä. Jos taas pääomalle maksetaan liian huonoa korkoa, ei ole sijoittajia!

Vastaukseksi esitetään usein, että kun tuotteille maksetaan markkinahinta, niin loppu voidaan jakaa sijoittajille. Rochdalelaisesta osuuskunnasta on silloin enää vähän jäljellä. Pystyvätkö Suomessa liha-alan kaksi päätoimijaa edes määrittämään ”oikean” markkinahinnan?

Jäsenten sijoittajarooli vahvistuu

Intressiristiriita ylijäämän palautuksen, jälkitilin, ja maksetun pääoman koron välillä on ratkaistu usein siten, että osuuskuntia on muutettu osakeyhtiöiksi. Yhtiön tulosta voidaan nyt mitata voitolla.

Omakustannusperusteisessa osuuskunnassahan ylijäämä on tavallaan hinnoitteluvirhe, ja kuuluu palauttaa jäsenille.

Kasvava pääoman tarve on vaikuttanut jäsenten asemaan. Kun osuuskunnan jäsenmaksu ei riitä pääomaksi, ei yllä mainittua periaatetta rajoitetusta pääoman korosta voida soveltaa.

Näyttääkin siltä, että jäsenet ovat tuottajahinnan maksimoinnin sijasta hyväksymässä ylijäämän maksun sijoitetun pääoman korkona. Monet tuottajajäsenet ovatkin investoineet osuuskuntiinsa huomattavia määriä.

Jäsenten sijoitusten kasvu on nostanut esiin ongelman, jota voisi kutsua uuden ajan horisonttiongelmaksi. Vanhat jäsenethän ovat luoneet osuuskunnan varallisuuden jättämällä osan heille kuuluvasta ylijäämästä osuuskuntaan.

Onko oikein, että he erotessaan saavat osuuskunnan periaatteiden mukaisesti ainoastaan jäsenmaksunsa takaisin ilman osuutta osuuskunnan arvonnoususta? Voidaanko vanhojen jäsenten luomaa varallisuutta jopa käyttää korkeampaan pääoman korkoon uusille sijoittajille?

Kansainvälistyminen tuo uusia ongelmia

Ongelmat siirtyvät uudelle tasolle, kun toiminta laajenee ulkomaille. Esimerkiksi Arla Foodsilla on jäseniä jo neljässä maassa. Jäsenten lisäksi on tuottajia, joilla ei ole mahdollisuuksia jäsenyyteen.

Miten kohdellaan jäsenistöjä eri maissa ja erilaisissa tuotantoolosuhteissa? Miten kohdellaan jäseniä ja ei-jäseniä? Kuka on oikeutettu ylijäämään, kuka taas sijoitetun pääoman korkoon? Jos osuuskunta hajoaa, miten omaisuus jaetaan? Miten kohdellaan vanhoja ja uusia jäseniä?

Osuuskunnat ovat valtaosaltaan ratkaisseet tämänkin ongelman tekemällä osuuskunnista tai sen osista osakeyhtiöitä.

Akuuttien ongelmien ratkaisusta huolimatta voidaan väittää, että yhtiöittämällä tuhotaan monia osuuskuntamuodon suhteellisia kilpailuetuja, kuten markkinavallan tasaaminen, tuottajien epävarmuuden pienentäminen ja tarkoituksenmukaisen investointien suojaaminen.

On selvää, että osuuskuntamuodonkin on muututtava kehityksen myötä. Vanhat osuuskuntien arvot eivät ehkä kaikilta osiltaan sovi nykyaikaiseen elintarviketalouteen.

Aivan liian vähän on keskusteltu siitä, mitkä ominaisuudet ovat tuottajaosuuskunnissa säilyttämisen arvoisia.

PETRI OLLILA

Kirjoittaja on professori ja työskentelee Helsingin yliopiston taloustieteen laitoksella.

PÄIVÄN KUVA

JARMO OKKO

Talviturkissa tarkenee

Autoihin saa jo vaihtaa kesärenkaat, mutta orava pysyttelee fiksusti talviturkissa. Se lämmittää maaliskuun kirpsakoissa yöpakkasissa. Tänä talvena oravat ovat voineet hyvin, sillä kuusissa on riittänyt siementä syötäväksi.

Päivän kuva -ehdotuksia voi lähettää MT:n toimitukseen osoitteeseen lukijankuva@maaseuduntulevaisuus.fi. Julkaistuista kuvista maksetaan palkkio.

KOLUMNI JUKKA PASONEN

Allekirjoititko vai panitko peräti vireille?

Edustuksellinen demokratia on monessa mielessä hyvä asia, mutta sillä on myös ongelmansa. Keskittynyt valta turmelee lopulta jaloimmatkin. Suomessa tämä näkyy esimerkiksi tuomioihin johtaneissa ”maan tapana” tunnetuissa väärinkäytöksissä.

Eikä ole tavatonta, että kansanedustaja toimii vastoin antamiaan vaalilupauksia. Joillekin lupaukset eivät ole jotain, mistä olisi pidettävä kiinni, vaan vain tarkkaan harkittuja lauseita varmistaa edustajaksi valinta.

Vallan keskittymät imevät aina puoleensa kanssaihmisistä piittaamattomia psykopaatteja. He ovat tarvittaessa erittäin miellyttäviä ja vakuuttavia, mutta heille ei tuota vaikeuksia pettää lupauksiaan. Heitä löytyy keskimääräistä enemmän kaikista johtotehtävistä, myös Suomen parlamentista.

Vallassa oleminen vääristää myös suhteellisuuden tajua. Nöyryyden pikkuhiljaa kadotessa alkaa uskoa pystyvänsä hoitamaan kaikkia muita pätevämmin vaikkapa koko valtion taloutta luokanopettajan koulutuksella.

Aika näyttää, tuleeko kansalaisaloitteesta äänestämistä voimallisempi tapa osallistua yhteiskunnan kehittämiseen.

jukka.pasonen@maaseuduntulevaisuus.fi

Ongelma on myös järjestelmän kankeus. Jos kansalainen huomaa valinneensa vaaleissa väärin, on pakko odottaa neljä vuotta ennen kuin pääsee oikaisemaan virheensä.

Mutta ei hätää, askel parempaan on jo vuoden ajan ollut mahdollisuus tehdä kansalaisaloite. Kuka tahansa äänioikeutettu Suomen kansalainen voi ehdottaa tärkeäksi kokemaansa lakia tai lain valmistelua eduskunnan käsiteltäväksi. Tosin käsittelyyn vaaditaan vähintään 50 000 kannattajaa.

Ensimmäisen vuoden aikana ainoa eduskuntaan saakka yltänyt aloite on turkistarhauksen kielto. Nyt käynnissä on 38 aloitetta. Jotkut niistä kerännevät vaaditut 50 000 tukijaa.

Meille hoetaan, varsinkin vaalien lähestyessä, että on kansalaisvelvollisuus äänestää eikä äänestämättä jättäneellä ole enää edes puheoikeutta. Molemmat väitteet ovat tietenkin höpöhöpöä, jonka kuulee useimmiten niiltä, jotka itse hyötyvät vallan keskittymisestä.

Aika näyttää, tuleeko kansalaisaloitteesta äänestämistä voimallisempi tapa osallistua yhteiskunnan kehittämiseen. Joka tapauksessa se on meille suomalaisille mahdollisuus, jota ei pidä hukata.

Vaikkei itsellä olisi mitään vireille pantavaa, kannattaa käydä silloin tällöin läpi jo tehdyt aloitteet ja kannattaa hyviä ehdotuksia. Erityisesti kaikkien kansanedustajien olisi syytä katsoa, mikä kansaa puhuttaa.

Mikään ei tietenkään takaa, että aloite lopulta johtaa lakiin. On todennäköistä, että jotkut kansanedustajat eivät katso hyvällä vallan valumista heiltä pois. Jotkut voivat jopa ajatella, että aloite on vain tapa rauhoittaa kansan halua nousta barrikadeille.

Kansanedustajien olisi kuitenkin hyvä suhtautua tuleviin aloitteisiin vakavasti. Niiden huomiotta jättäminen johtaisi suureen pettymykseen. Petettyjen raivoa ei kannata aliarvioida.

Kansalaisaloitteen vastustajat epäilevät kansan kykyä tehdä oikeita valintoja. Vaan eivätkö johtajat muka tee huonoja päätöksiä? Ei suuri äänimäärä eikä paksu tilipussi lisää aivosolujen määrää.

Moni yritys tekee voittoa huonoista johtajistaan huolimatta. Kansat selviävät hengissä luovimalla mielipuolistenkin hallitsijoiden kynsissä – ajatellaanpa vaikka naapuriamme Neuvostoliittoa ja Venäjää.

Tavallisissa ihmisissä on terve sisäsyntyinen halu selvitä. On voitto yhteiskunnalle, jos sen järjen voi ohjata kaikkien eduksi.

Pelkän asiantuntijuuden nimeen vannovan on hyvä muistaa, että apinat ovat kerta toisensa jälkeen lyöneet laudalta talousoppineet sijoittajina. Kuten myös viisivuotiaat lapset.

Siispä rohkeasti panemaan vireille ja allekirjoittamaan yhteiskuntaa kehittäviä aloitteita. Ei viisaus ole kasaantunut Arkadianmäelle, pekkahimasille eikä niille, joilla on vara lobata omia asioitaan lainlaatijoille. Olemme maailmassa etuoikeutettuja ollessamme näin lähellä oikeaa kansanvaltaa.

Katso aloitteet osoitteesta *http://kansalaisaloite.fi*.

LEHTIKATSAUS

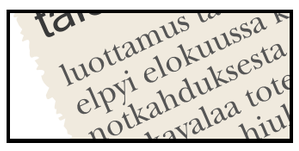

Yksityistiet rappeutuvat

Janne Tiainen puolustaa **Itä-Savon** pääkirjoituksessa yksityisteiden rahoitusta.

”Hallituksen kaavailut yksityisteiden kohtelusta paljastuivat viime vuonna, kun selvisi että valtio alkaa ajaa alas yksityisteiden kunnostamisen valtionavustuksia.

Tilanne johtaa siihen, että teiden korjaus kaatuu entistä enemmän tiekuntien kontolle. Se puolestaan voi aiheuttaa sen, että liikennöintiä heikkokuntoisilla teillä joudutaan rajoittamaan.”

”Yksityistiet eivät ole marginaalinen osuus Suomen tiestöstä. Ne muodostavat isompien väylien rinnalle tärkeän verkoston, jota ei saa päästää rapautumaan. Yksityisteitä on koko maassa 360 000 kilometriä, ja pysyvän asutuksen käytössä teitä on peräti 90 000 kilometriä.

Vaikuttaa siltä, että valtionhallinnossa toinen käsi ei tiedä, mitä toinen käsi tekee. Kokonaisuus ei taida olla kenenkään hallussa.”

Kiuru yhdistää

Ilkka pohtii oppositiopuolueiden yhteistä välikysymyshanketta.

”Asuntoministeri Krista Kiurun (sd.) lupauksista ja tekemättömistä töistä on tulossa oppositiota yhdistävä niitti. Vuokraasuntotuotanto ei ole moninkertaistunut eivätkä vuokrat roimasti alentuneet, kuten Kiuru uunituoreena ministerinä pontevasti lupasi.

Uusi huolenaihe on syntynyt hallitukselle rakennusalan työttömyydestä.”

”Tärkeämpää kuin nostaa yksittäinen ministeri tikunnokkaan on kuitenkin nyt opposition uskottavuuden vahvistaminen. Sitä lisätään yhteisellä esiintymisellä.”